

Siratom Indiát

Utolsó, teljes napom ez a mai Darjeelingben. Holnap reggel kilenc után már nekem fűtül, ha gőzös viszi, vagy nekem dudál a Himalája Vasút mozdonya, elindulok újra dél felé, itt hagyom India – számomra – legkedvesebb városát. Varanasin, Kajurahon, Agrán keresztül Delhibe utazom, hogy onnan tovább menjek észak felé, fel az igazán magas hegyek közé, Ladakhba, túl a Zanskar-hegységen Lehbe, Zanglába.

Négy éve még biztos voltam abban, hogy visszajövök. Előbb vagy utóbb, de vissza. Most a legmélyebb letargiában rovom a bazár utcáit, megyek végig a Gandhi Roadon fel a főtérre, járkálok a Richmond Hillen. Félek, nagyon félek attól, hogy ez volt az utolsó látogatásom a Kancsendzönga lábánál. Utoljára láttam a Dali Monasteri színpompás épületegyüttesét, utoljára alszom ma éjszaka a Dekelingben, utoljára mosolyog rám a Dekevas kedves tibeti kasszirlánya és holnap reggel a nepáli szobaboy is utoljára mondja: „Good morning, Sir. A tea?” Utoljára. Pedig most is marad itt belőlem egy darab a Lebung Cart Roadon, a temetőben, a Gandhi Roadon, a bazárban. Valami, amiért vissza kellene jönnöm, hogy újra teljes legyen az egész. Igen, félek attól, hogy ez volt az utolsó látogatásom, nem csak itt, de egyáltalán Indiában. Ahová a véletlen juttatott ki négy év előtt, s valami megmagyarázhatatlan csoda folytán jutottam ki újra. Visszatérek-e még egyszer ide egy gyönyörű, napsütötte december végi napon, amikor a sötétkék ég alatt úgy szikrázik a Kancsendzönga, mint valami hatalmas, jégből faragott, mozdulatlan felhő? De nem csak emiatt siratom Indiát. Négy év alatt nagyot fordult itt a világ. Akkor nem láttam ennyi (ennyit? Töredékét sem!) farmerba, pulóverbe, szoknyába, magas sarkú rózsaszín szandálba öltözött fiatal lányt. Olyan esetlenül, ostobán festenek ezekben a fehér világába illő rongyokban, olyan szánalmasak. Az imént pillantottam meg egy tisztos indiai anyát 7-9 éves forma lányával. A kislány amúgy is alakatlan, elhízott volt, de így, szoknyába-blúzba bujtatva különösen megbotránkozató látványt nyújtott. Fiatal indiai házaspár. A férfin sötét öltöny, a fiatalasszonyon halvány mohazöld kosztüm. Kettejük között öt éves forma kislány, habos fehér ruhában, csipkében. Buddha atyám! Ez a gyermek majd valamikor, a nászajándékba kapott – ha kap majd egyáltalán – szarit jobb esetben ablakfüggönynek fogja feldaraboltatni. Érthetetlen, a tinédzser lányok indiai divat szerint lófarokba fésülik a hajukat, homlokukra bindát pingálnak, de kikoptatott farmeröltönyük alatt angol nyelvű, ostoba felíratos pólót hordanak. Itt a tér egyik sarkán található egy bár. Öles betűkkel hirdeti italválasztékát: fehér és vörös borok, Smirnoff vodka, sörök. Nem álszentségből mondom: minek megterhelni kocsmákkal ezt az amúgy is szegény népet? Valóban nem szenteskedem, hiszen otthon magam is szívesen teszem be a lábam akár a legfüstösebb lebuja is, ha arra szottyán kedvem. És megiszom a magamét, akár egyedül, akár társaságban. De a kocsmák nem Indiába való. Itt teát kell inni, lassit vagy gránátalmalevet. A gazdag nyugati turista öt csillagos szállodájában leszophatja magát a sárga földig. Vagy éppen hozhat magával wishkyt-vodkát-konyakot. Ezek a kocsmák nem a turisták kiszolgálására létesültek. A helyiek megrontására. Olyan ez, mint doboz gyufát hagyni óvodások között. Félttem, nagyon félttem Indiát a Nyugattól, ettől a falánk, tűzbélű szörnyetegtől. Felzabál ez mindent, hamarosan önmagát is. Egyetlen dologban bízom: India olyan irtatlan nagy, robotsztus tömeg, hogy pályájáról kibillenteni nagyon nehéz. Ha viszont egyszer – az istenek ne adják – mégiscsak sikerül, ez a borzasztó holt súly elpusztul ugyan, de elpusztít maga körül is mindent. Recseggve-ropogva más irányt vesz, és ez lesz a vég. Ne így legyen!

Vasárnap van, július 4-e, néhány óra múlva már velem csühög a kisvonat lefelé. Döbbenetes volt ez a reggel. A szokásos időben, 6 óra körül ébredtem egy nagyon kellemetlen éjszaka után. Nem tett jót – úgy látszik – a tegnapi elmélkedés, rémálmaim voltak, csak hosszadalmas önszugesztióval tudtam legyőzni a pánikhangulatot. Elég hosszú idő múltán

tudtam magam visszaszünetelni az álomba, majd, ahogy mondtam, 6 felé másodszor ébredtem. Épp indultam ellenőrizni az időjárást, mikor megszörren a szobatelefonom.

- Mr. Bela – hallok Dekeva hangját – azt mondta, nem akar úgy elmenni tőlünk, hogy ne lássa a Kancsendzöngát. Hát most teljes pompájában láthatja.

Köszönöm-féleséget hadarok a telefonba, kapok kamerát, fényképezőgépet és rohanok az ablakhoz. Gyönyörű, az itteni, száraz-hideg évszakot idéző felhőtlen, kék az ég, és az északi horizonton ott magaslik, fehérlik hármass csúcsával a Hegy. Az Istenek Lakhelye. Büszkén böki hófödte fejét az ég boltozatába. Irtózatosszél lehet odafönt, csak úgy füstöl a hegycsúcs. A hópor hosszú csóvaként nyújtózik nyugat felé. Fantasztikus látvány. Hol a fényképezőgépet csettegettem, hol a kamerát kapom föl. Aztán csak bámulom, bámulom. A teámat is állva kortyolgom, félíg kihajolva az ablakon. Nem tudom, higgyek-e a jelekben? Nem azért dobtate le felhőkabátját, hogy eloszlassa tegnapi, és a ma hajnali sötét gondolataimat? Nem azért-e, hogy tudtomra adja: visszavár? Egész héten át csak egyetlen egyszer, néhány másodpercre bukkant elő, most meg lenyűgöző szépségében itt ragyog a város fölött. Fölöttem. Úgy érzem, visszahív. Hát rajtam nem fog múlni, hiszen az elmúlt négy év alatt is ugrásra kész voltam.

Rendet rakok a szobámban, mivel nem akarok ólat hagyni magam után, meg körül is kell nézmem, nem maradt-e itt valami. Kipakolom összes cuccomat a hallra nyíló ablakom előtti asztalra, és még leülök a szobában néhány percre. Ez is a búcsúzási szertartás része. Hiába, nagyon nehezen tudom itt hagyni a Dekelinget. De indulni kell! Magamra aggam a felszerelést, és lemegyek egy szinttel lejjebb, elbúcsúzni Dekevától.

- Kedves Mr. Dekeva – mondom kezeit szorongatva – nagyon köszönök mindent. Az Ön szállodája nekem másodikk otthonom itt, Indiában.

- Egy pillanat Mr. Bela – fordul meg, és indul befelé, a „szentélyébe” – várjon, kérem egy perccet.

Tanácsstalanul álldogálok, nem tudom mire vélni a dolgot. Valóban csak néhány pillanat, máris visszatér, kezében egy krémszínű katóval. Nyakamba teszi, megfogja újra a kezemet.

- Sok szerencsét kívánok további útján, hiszen tudom, hosszú út vár még magára. És ha majd újra visszatér, mi szeretettel várjuk.

Hát igen, ha majd újra visszatérek...

Sajnálatomra, nem gőzös, Diesel-mozdony húzza vonatomat. Bár ez a mozdony is olyan liliputi, mint az egész vasút. Egyedüli fehér vagyok a két kocsiból álló szerelvényen. Meg is néznek az utasok, de nem bántón, nem gyanakodva, egyszerű kíváncsisággal. Újra s újra elhangzik a már unalomig ismert kérdés: Where did you come from? – Honnan jöttél?

Hát, erről a kisvasúton történő utazásról túl sok jót elmondani nem tudok. Pontos időben, 9 óra 15 perckor indul a vonat, akkorákat hujjantgat a mozdony, mintha ő lenne az Orient Express. Sűrűn egymás után teszi ezt, hiszen a pálya és a közút gyakran keresztezi egymást, gyalogosok is járkálnak a sínek között. Utolsó pillantás a Dalira, innen keményen kapaszkodik a szerelvény Goom kolostoráig. Onnan már lejtnek szalad egészen New Jalpaiguri állomásig. Igen kanyargós a nyomvonala, kacskaringós szerpentin, amit nem csodálok, hiszen idefelé is megteszi ezt az utat, és a hatvan km-en legalább 1800 métert kell fölfelé másznia. A síksági emberek nagyon nehezen viselik az ilyen utakat. Közelemben ül egy bengáli, fiatal házaspár négy éves forma kislányukkal. Szegény gyerek a földre, anyukája az ablakon kihajolva hány. Rettenetesen szenved mindkettő. Kurseongban – ez az út fele – már sem élő, sem holt egyik sem. Élénken ugrik elémm a kép: négy éve, akkor fölfelé utaztomban az autóbussen ült egy fiatal házaspár. 18-19 évesek, ha lehettek. Nászútra jöttek tán, nem tudom. Szegény fiatalasszonyon, amint a busz beért a hegyek közé, erőt vett a tengeri betegség. Fél óra múlva hányni sem tudott, jajgatott a szerencsétlen, mintha magát a Himaláját szülné meg, izzadt, ájuldozott. Ifjú férje suttogva csitítgatta, törölgette az arcát, homlokát, az meg kínjában taszította magától, hánykolódott az ölelésében. Keserves volt látni is. Hát, jelenlegi utastársaimat sem kevésbé szánom. Azért vidámabb jelenet is akad. A nyitott ajtóban állok, amikor észreveszem, hogy valaki felszáll a

vonatra. Menet közben. Aztán, kis idő múlva leszáll róla. Az elsőnek, Pest és Vác között forgalomba állított magyar vonat jut eszembe erről. Nem sokkal közlekedésének beindítása után azt a szabályt léptették életbe, hogy a balesetek megelőzése miatt az utasoknak tilos a mozgó vonatról leszállni virágszedés céljából, majd visszaszállni a vonatra. Valóban, csak araszol a vonat, nemsokára meg is áll a nyílt pályán. Egyelőre nem tudom, miért. Sokan leszállnak, megmozgatni elgémberedett csontjaikat. Magam is így teszek. Mély szakadék mellettünk, vízesés zubog alá benne. Párarongyok emelkednek ki a völgyből, itt bujkálnak a fék koronái között. Nemrég esett az eső. A levegő nedves, illatos. Szerencsére, a mozgolódó szellő ellenkező irányba sodorja a mozdony olajfüstjét. Nem győzöm cérnával, holott nincs okom sietni, de még mindig nem tisztult ki belőlem az európai, megkérdezem egyik útitársamat, mi oka a várakozásnak?

- A szembe jövő vonatot várjuk meg itt, ez a kitérő – mutat lefelé.

- És mikor érkezik ide?

- Rövidesen – jön a lakonikus válasz.

Hát, ha rövidesen, akkor rövidesen. Nincs kedvem beszélgetni, odébb oldalgok. Inkább fényképezek, videózom. Jó fél óra telhet így el, mikor letről, a kanyar mögül felhangzik az ellenvonat veszett dudálása. A két mozdony kis híján összecsókolózik, a segédvezető hátra szalad, váltót állít, a vonat hátrátolat a kitérő vágányra, szabad utat hagyva nekünk. Az utasok közül senki nem mozdul, mindenki folytatja eddigi tevékenységét: kődobálás a völgybe, cigarettázás, beszélgetés, céltalan bóklászás. Minek sietne bárki is? A vasutasok körbe állnak, láthatóan jól szórakoznak. Aztán ki-ki saját vonatára, a mi mozdonyunk kürtje is megbödül, csak ekkor indul meg az utazóközönség. Nyugodtan elfoglaljuk helyeinket, kisvártatva új bödülés, majd hangos csikorgás, némi rángatózás után újra úton vagyunk. Nemsokára, egy hegyvonulat mögött megpillantom a síkságot. Kődösen, reszketegen táncol kamerám keresőjében, de tudatja velem: rövidesen végképp magunk mögött hagyjuk a hegyeket.

Nem tudom, hol áll a vonat, ez még Shiliguri vagy már New Jalpaiguri külvárosa, de már nagyon régen vesztegelünk itt. Balra közepesen mély árok, benne, mint az olaj, fekete víz, rajta mindenféle szemét, dög úszkál. Mellette poros földút, azon túl szedett-vedett kalyibák, ócska putrik. Piszkos purdék futkorásznak a porban, néhány átegyensúlyoz holmi bürrün a vonathoz, pénzt koldulni. Elutasítóan fordítom félre a fejemet. A másik oldalon sem jobb a kilátás, ott végtelenül hosszú tehervonat pihenget. Útitársaim mellette könnyítenek magukon a hosszú várakozás alatt. Az idő is ugyanúgy le van cövekelve, mint a vonatunk. Nem múlik. Fásultan, gondolatok nélkül meredek magam elé. Gyakorlom a türelem ősi erényét. Végül a vonat unja meg az álldogálást, nagy nehezen elindul, hogy röpké negyed óra múltán, este háromnegyed hatkor győzelmesen bevonszolja magát New Jalpaiguri pályaudvarára. Kilenc és egynegyed órán keresztül üldögéltem kényelmetlen ülésén. Háromszor élveztem végig a Himalája Vasúton történő utazást: először, utoljára, és soha többet! Kuriózumnak, persze elmegy, de ha ezt tudom, Kurseongnál leszállok, és busszal jövök tovább. A buszjegy 60 rupi, ezen az első osztály 240, a másodosztály, ahol én is utaztam, 38. Viszont, hogy az I. osztály mitől az, nem tudom. Egy picivel talán tágasabb, az utazók térde nem verődik össze. Ennyi csupán, nem több. Ellenben, bár az autóbusz legalább olyan szűk, mint ez a vasúti kocs, az utat 3 és fél óra alatt teszi meg. Persze, ha nem jön semmi közbe. Mondjuk, egy helyre kis defekt, motorhiba, vagy más egyéb. Egy szó, mint száz: aranyos ez a vonatka, kedves színfoltja West Bengal államnak. Dicsérendő az angolok kitartása és műszaki zsenije, hogy annak idején megépítették, aztán meg én lennék a legszomorúbb, ha valami ostoba döntés alapján nyugdíjaznák, de hogy többet nem utazom rajta végállomástól végállomásig, az olyan biztos, mint az, hogy most itt állok a New Jalpaiguri állomáson, és várom a Darjeeling Mail Express indulását, amihez majd két órát kell még itt eltöltenem. Lehámozom magamról a zsákot, és egy itt posztoló katona széke közelében rakom le a földre. Így valószínűleg biztonságban van. Miközben a teámat kortyolgom, valami dübörgésféle üti meg a fületem. Mi a csuda lehet ez a hang? Forгатom a fejemet, hátha

fölfedezném ennek a fura hangnak a forrását. Aztán megdördül az ég, nálam pedig leesik a tantusz. Hát hogyné! Zuhog az eső! Kimegyek a pályaudvar esővetője elé. Sötét van már, valamivel múlt el hét. De ha nem lenne is sötét, elsötétülne a világ ettől a förgetegtől. A szemközti autók szinte eltűnnek az esőfüggöny mögött. Mit esőfüggöny? Vizesés, Niagara zúdul alá az égből. Az egész nem tartott fél óránál tovább, mégis hihetetlen mennyiségű víz zuhogott le. De el is folyik hamarosan, csak tócsákat, gőzfelhőket hagy maga után.

Beáll a vonat, megkeresem a helyemet, felgallyazok a felső fekhelyre. Javában robogunk dél felé az éjszakában, mikor megjelenik egy steward, és az iránt érdeklődik, kérek-e vacsorát. Miért is ne? Bár vettem rágnivalót, kekszet, ezt-azt, de mégis jól jönne a főtt étel. Gondolom, az első osztályon megmaradt ételek indulnak ilyenkor vándorútra, mivel a sleeperen nincs felszolgálás. Vélem, kereset-kiegészítés az a 60 rupi, amit az adagért kér a becsületes férfiú, de ez korántsem érdekel. Meg is bánom, mint a kutya, amelyik kilencet kölykezik. Evőeszközt ugyanis nem hoz a tökéletlen. Hát most próbáld meg a dált (sárgaborsó-féle főzelék) a rizzsel kézzel enni! Mocskos a kezed, mint a szénégetőé, folyós a dál, pereg a rizs, imbolyog a vonat. Még kanállal is nehéz lenne vacsorázni. Egyébként a nem indiai utasoknak adnak papírba csomagolt kanalt, villát, ez a lüke bezzeg nekem nem hozott. Mi az ördögöt csináljak most ezzel az enivalóval? Legszívesebben kivágnám az ablakon, mintha ez lenne a steward, aztán meggondolom magam. Visszacsomagolom, és berakom a kocszi peronjának egyik fakkjába. Hátha jó lesz még valakinek. Zárójelben jegyzem meg: reggel láttam, hogy az egyik állomáson felszálló koldusgyerek felfedezte, szemrevételezte, majd körülnézett, lenyúlta és sürgősen leugrott a vonatról, eltűnt a tömegben. Jó étvágyat, fiam!

Nem volt kellemes az éjszakám. Hiába nem akarok róla írni, csak kikívánczik belőlem. Az éjszaka közepén újra arra a kegyetlen légszomjra riadtam – a szó szoros értelmében riadtam – föl, mint amire a minap a Dekelingben. Leugrottam az emeletemről, rémülten kapaszkodtam az ágyam szélébe, hirtelen nem is tudtam, mit tegyek. Borzasztó erőfeszítembe került legyőzni a pánikot, beleizzadtam, remegtem, mint a nyárfalevél. Végül, nagy nehezen odabotorkáltam a katona elhagyott üléséhez a nyitott ablak mellé, és próbáltam levegőt venni. Alig-alig sikerült, a torkom összeszorult a félelemtől, hogy itt fogok megfulladni. Sötét karikák táncoltak a szemem előtt, és csak nagyon-nagyon nehezen álltam meg, hogy ne kezdjek el kiabálni, sikoltozni, vagy bármi más tenni. Rettenetes volt ez a pánik. Szinte eszemet vesztettem tőle. Ágiékra gondoltam, az otthonra, és arra, hogy pont miattuk nem engedhetem meg magamnak, hogy itt, India keleti szélén buggyanjak meg. Ez, és az ablakon bevágó hideg menetszél lassan-lassan megtette hatását. Nem tudom, meddig ülhettem ott fogvacogva, rémülten, de alighanem elég sokáig, míg többé-kevésbé helyre jöttem. El sem tudom képzelni, pontosan mi okozhatja ezt a dolgot. A Lariamra gyanakszom, olvastam a tájékoztatójában, hogy ritkán ugyan, de előfordulhatnak pszichotikus mellékhatásai. Előkeresem a dobozból a betegtájékoztatót. Szó szerint ezt írja: „A gyógyszer szedését azonnal abba kell hagyni, ha akut szorongás, depresszió, nyugtalanság, görcsök (epilepsziás rohamok), vagy zavartság lép föl” Hát ezen nyomban felfüggesztem a szedését. Már csak azért is, mert fia szűnyog nem sok, annyit sem láttam. Meg aztán inkább egy jól szituált malária, mint egy indiai pszichiátriai osztály. Uh, de kellemetlen volt ez az egész. Valamit ki kell találnom, legalább erre a krónikus hörghurutra, ami okozója lehet a légszomjnak is. De miért éppen éjszaka? Most az lesz a legcélravezetőbb, ha nem is gondolok az egészre. Elfelejtjük, kiiktatjuk, és ez által megszüntetjük. E gondolatok hatására jobb kedvre derülök, és már élvezni is tudom a kora reggel csodálatos látványát. A narancsvörös ég előtt pálmák fekete sziluettje, a rizsföldek harsogóan zöldellnek, a vonat robog, néhány óra, és Calcuttába érünk. A vonat megáll egy állomáson. Kissé fájó szívvel nézem a táblát: Santiniketán. Négy éve sem volt, most sincs időm rá, hogy ellátogassak Rabindranath Tagore egyetemére, ahol Germanus Gyula is tanított; amiről olyan élvezetesen ír Hajnóczy Rózsa, A bengáli tűz című könyvében. Ha telne az időből, megszakítanám itt az utamat, hogy eltöltsek egy-két napot az egyetem valamelyik ashramjában.

Nem sok időm marad a töprengésre, rándul a vonat, indulunk tovább. Nincsen már messze Calcutta, most csattogunk át a Gangesz vashídján. Sejtettem, hogy itt már nagyon széles a folyó, bár eddig csak éjszaka keltem át rajta, de most, napvilágnál, bizony rácsudálok. Valóban, méltó párja India másik két óriásának, az Indusnak és a Brahmaputrának. Bár azok egyikét sem láttam még, de ezek után el tudom képzelni őket. Persze, ha minden igaz, Ladakhban az Indust látni fogom, bár ott még csak gyerekfolyóként. Lassan behúz a vonat a Sealdahra. Tömeg, por, hordárok kiabálása, koldusok, hőség, zaj. Tíz óra van, 25 órája vagyok úton. És ha kapok jegyet Varanasiba, ez az idő csak nőni fog. Némi nehézséggel, de kaptam. Este nyolckor indulok tovább Varanasiba, így bőven van időm kimenni a Park Streetre, az Ázsiai Intézetbe táblaügyben. Dillip kissé csodálkozik, hogy újra itt vagyok, de elmagyarázom neki a helyzetet a Kőrösi-sírral és a Campbell-házzal kapcsolatban. Megérti, azonnal megyünk is a régi épületbe, hogy a Kőrösi emlékszóban hagyhassam az egyik balassagyarmati emléktáblát. Tulajdonképpen minden ünnepélyesség nélkül mindketten fogva a réztáblát, lehelyezzük Csoma alacsony írópultjára. Egy munkatársat megkérek a kamera kezelésére – nem nagy ügy, csupán ránk kell irányítania és megnyomni a piros gombot. Néhány mondatban belemondom a kamerába, mit fogunk tenni, aztán kezet rázunk Dillippel, és véget is ér a ceremónia. Elbúcsúzom, most már végképp, bengáli barátomtól, és néhány perc múlva már poroszkálok a Zurich felé. Valamit mindenképpen kell ennem, hiszen több mint 12 órás út előtt állok, és ahogy már írtam, a sleeperen nem szolgálnak föl ennivalót. Mászkálni nem tudok most, a zsákom magához láncol.

Amúgy is, július 27-én eltaxiztam a Maidanba, a William erődhez és az új Hooghly-hídhoz. Nem volt valami nagy élmény, leszámítva a hidat. A Maidan, ahogyan olvasmányaimból tudom, a háború előtt a helyi és az angol arisztokrácia találkozóhelye volt, lovaspóló pályákkal, és mindazzal, amit ilyen előkelő társaság igényel. Most, bizony, egy hatalmas mező facsoportokkal – és rengeteg emberrel. Sétafikálnak, beszélgetnek, piknikeznek, a gyerekek kriketteznek, ez lett a hajdan híres Maidanból. A hídról írtam első utam kapcsán, most csak annyit jegyzek meg, hogy 50 rupi hídvámot kellett fizetnem, hogy átmehessek rajta a taxival. A Fort Williamban állítólag múzeum is van, de nagyon hadra fogható az erőd kinézete, így nem próbálkoztam a belépéssel. Igaz, legfeljebb nem engednének be, de nem nagyon volt kedvem holmi múzeumlátogatásra. Hogy mégse maradjak használható felvételek nélkül, megállítottam nagy nehezen a taxit – a sofőr talán tíz szót tud angolul – és bementem a Viktória-emlékműhöz. Az útikönyvből idézek, ugyanis ilyen frappánsan megfogalmazva még nem olvastam erről a csúfságról: „...Victoria Memorial...melynek építése 15 esztendeig tartott. Hatalmas fehér márványhalmaz, amelyben a nyugati klasszikus tradíciók egyáltalán nem szerencsésen találkoznak a mogul építészeti hagyományokkal. A Victoria Memorial giccstömege a gyarmatosítás apológiája.” Bravó, Eugene Fodor, sok marhaságot összeírsz a könyvedben (India, Útikönyvek sor. Panoráma, 1976), de ez az értékítéleted tökéletesen helytálló! Nem tudok mit hozzá tenni. Ez így van. Ráadásul szegény Viki királynő a kupola tetején trónol, akár egy nemtő. Jöttem is kifelé, de alig találtam meg a taxisomat, olyan egyforma fejek álldigálnak a kocsik mellett. Ő füttyentett rám nagy vidorán. A Hilson felé autózva, még a Csauringi elején egy asszony a nyakamba dobott egy igen bódító illatú virágfüzért. Először azt hittem, barátságból teszi, közben pénzt kért. Kezébe nyomtam egy ötrúpiást, nem volt ugyan elégedett, de zöldre váltott a közlekedési lámpa, elindultunk, így nem volt módja tovább a képembe szitkozódni.

Kora délután van, de én már a Howrah pályaudvaron vagyok. Azaz, kint is, bent is, mivel, ha elfárad a fenekem az üldögélésben, járkálok. Főként kint, a pályaudvar előtt, ott érdekesebb. Gyümölcsárusok itt, az állomásépület másik oldalán meg minden egyéb kapható: újság, víz, tea, pénztárca, kendő, bétel, csapati, egyszóval felsorolhatatlan. Nehezen jön el a nyolc óra, ezek a hosszú várakozások néha az idegeimre mennek. De most megacélozza türelmemet a tudat: hamarosan magam mögött hagyom Calcuttát. Bár most nem keltett bennem annyi

ellenérzést, mint négy éve, de Káli bocsássa meg nekem, nem tudtam megszeretni szent városát. Nem és nem. Mindegy, holnap, július 6-án, kedden már Varanasiban leszek. A menetrend szerint délelőtt 11-kor érkezem meg.